

KÖSZÖNTŐ

Tokaji Géza tanár úr nyugdíjba vonul.

Egyetemi oktatói és tudományos pályafutása a magyar történelemben egy egész korszakot ível át, jelen lehetett annak kezdeténél és megérhette annak aláverületét és egy új korszak hajnalát. Munkásságának kezdetén deklarálta az 1949. évi alkotmányt, hogy Magyarország: népköztársaság, és 40 évvel később az új korszakot bevezető alkotmánymódosítás óta Magyarország újból köztársaság, független demokratikus jogállam. Az ember nem maga válogatja meg azt a kort, amelyben él, de azt igen, hogy mit tesz és mit nem.

Tokaji tanár úr, távol a büntetőjog politikai alkalmazásának gyakorlásától, ahol a büntetőjoggal könyörtelenül éltek és visszaéltek, a Szegeci Egyetem falai között a büntetőjogra, a büntetőjog tudományára oktatta a joghallgatókat és szakadatlanul munkálkodott egy jobb bűncselekménytan kidolgozásán.

Tudományos munkásságának első időszaka az általa oly nagyra becsült és szeretett Schultheisz Emil professzor mellett töltött esztendőkre esett. Schultheisz 1948-ban írt könyve, "A bűncselekmény tana" fordíthatta érdeklődését - egy egész életre - a büntetőjog dogmatikájának legnagyobb kihívása, a bűncselekménytan felé. Egyszer maga mesélte, Schultheisz professzornal sétálva szívesen vállalta az advocatus diaboli szerepét, végighallgatva mestere okfejtését, érveivel olykor nézete felülvizsgálatára sarkallta saját tanárát. Ezt a szerepet Schultheisz professzornak az egyetemről való távozása után egyre inkább a saját tudományos felfogása tekintetében gyakorolta. Nem volt saját nézeteinek kérelhetetlenebb bírálója, s mihelyt valamely megoldását már nem tartotta meggyőzőnek, sietett korrigálni. Így dogmatikai munkássága nem más, mint a saját elméleti eredményeinek meghaladására való szakadatlan törekvés.

A büntetőjogi dogmatika a tételes jog tudománya, annak rendszerezése, magyarázata. De abban a térségben, ahol hazánk is fekszik, a dogmatika soha nem kötődött egyetlen hatályos törvényhez. Voltak mindig előzményei, beágyazódott a bennünket környező országok tudományába, és voltak a jövőbe mutató törekvései. És persze geográfiailag pontosan megjelölhető orientációi. Az elmúlt század első évtizedeitől az első világháborúig volt csak a hazai tudomány egész Európára nyitott. Reméljük, hogy a most kezdődő korszak, megszabadulva a különböző politikai kényszerektől vagy kötelezően előírt rokonszenvektől, újból bekapcsolja a magyar büntetőjogtudományt természetes közegébe, az európai büntetőjogtudományba.

S hogy ehhez jó esélyeink lehetnek, abban nagy érdemei vannak Tokaji Gézának, aki saját bűncselekménytan felfogását mindig szembesítette a német, az osztrák, az olasz, a csehszlovák, a lengyel, a szovjet irodalomban képviselt álláspontokkal.

Jeschek írja tankönyvében: "Nincs olyan bűncselekménytan, amely több lehetne, mint múlandó tervezet. Ez a megállapítás talán elkedvetlenítő lehet, és eleve

kérdéssé teheti az e körüli tudományos buzgólkodás értelmét és hitelét. De vajon mondhatja-e akármilyen jogi teória kimunkálója azt, hogy az adott tárgyban az az utolsó szó, amit ő mondott ki?"

Tokaji Géza 1984-ben megjelent monográfiája, "A büncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban" és az ennek nyomán oktatási célra átdolgozott és 1987-ben megjelent "A magyar büntetőjog általános része" című egyetemi jegyzet első kötete kitűnő összefoglalója nemcsak a szerző munkásságának, hanem a kortársi magyar büntetőjogdogmatikai irodalom kritikai értékelését is adja számos tekintetben. A monográfia érdekes módon kezdődik. A bevezetés címe: "Fogalommeghatározásunk és annak személyes előzményei". "Alanyi" jellegű vallomások tudományos munkában ritkán fordulnak elő. Ez a 12 oldal leírja azt az utat, amely a fiatal tanársegéd első benyomásaitól elvezetett a tekintélyes büntetőjogtudós mai felfogásáig. E tudományos pálya eredményének nem volna szabad a ma helytállóan tekintett büncselekményfogalmat tekinteni, még akkor sem, ha ez a mai szisztematika magasfokú meggyőző erővel bír is. Ennél sokkal maradandóbb az értéke az eredményhez elvezető okfejtések tisztaságának, a kérlelhetetlen következetességnek, amely sokkal nagyobb elzántsággal keresi a hibát saját korábbi álláspontjában, mint az irodalom egyéb jeles művelőinél.

Az, ami az elmúlt évtizedekben Európát és azon belül mindent két részre szakított, már a múlté. A kötelezően leírt "burzsoá" és "szocialista" büntetőjog és büntetőjogtudomány talán már néhány év múlva nehezen megfejthető talány lesz az új jogásznemzedék számára. De az igazi tudományos érték a később születettek számára is megőrizhető és hozzáférhető lesz.

És jelen van és még sokáig jelen lesz a magyar büntetőjogi gondolkodásban, nemcsak az irodalmi hivatkozásokban, hanem a jogalkalmazás mindennapjaiban is a "szegedi iskola", Tokaji tanár úr írásainak és egyetemi előadásainak a hatása. Ezek az előadások nem a hallgatók dobhártyáját, hanem az értelmét vették célba, és az előadásokon feljegyzett dogmatikai rendszer biztos eligazodást nyújtott a jogalkalmazás legbonyolultabb kérdéseinek megoldásában is. Sokan gyakorló jogászként is őrzik a Tokaji-előadásokon készült jegyzeteket.

Példaadóan gondoskodott Tokaji tanár úr a büntetőjog iránt érdeklődő hallgatók tudományos munkájának segítéséről. Ha a Tudományos Diákköri Konferenciákon konzulensként Tokaji tanár úr neve jelöltetett meg, mindenki tudhatta, érdemes lesz beülni ebbe a szekcióba, mert kiváló dolgozat vitájára kerül sor. A vitaülések után pedig mindig szerét ejtette, hogy a más karról érkező szereplővel személyesen is szót váltson, ha a büntetőjogi diszciplína iránti tehetség jelét látta.

Tudományos közleményeinek a listája nem hosszú. Sokkal többet vívódott az egyes tudományos szakkérdések helyes megoldásán, mint amennyit leírt belőlük. A vele folytatott büntetőjogi diskurzusban egy-egy tanulmányra való gondolattal ajándékozta meg vitapartnerét. De amit kinyomtattak, az az újabb magyar büntetőjogi irodalom gyöngyszemei közé tartozik. Tömör, kristálytisztá logikájú mondatai különös műgonddal kerültek papírra, és az olvasót különleges élménnyel ajándékozzák meg, az együtt gondolkodás, az együtt vívódás élményével.

Tokaji Géza legendásan szerény ember. Ennek csak egy példájával szeretnék előhozakodni. A tudományos irodalomban olyat még nem láttam, hogy valaki monográfiájában egyvalakit ne említsen hivatkozásként egyszer sem, de még az

irodalomjegyzékben se tüntesse fel: önmagát. "A bűncselekménytan alapjai a magyar büntetőjogban" című munkában pedig ez történt.

Ha a nyugdíjba vonulás a katedrától búcsút is jelent, hadd kérjük az Ünnepeletet, hogy a büntetőjogtudomány dolgaitól azért ne forduljon el.

Budapest. 1991 november hó

DR. GYÖRGYI KÁLMÁN